

УДК [37.015.31:316.454.52/.54]-053.4(045)

Козар К.А.**студентка групи ДО-1м(з),
спеціальність 012 Дошкільна освіта,
Мукачівський державний університет****Маркусь Ю. М.****студентка групи СОЛ-2,
спеціальність 016 Спеціальна освіта,
Мукачівський державний університет****Чекан О.І.****кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет**

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті обґрунтовано теоретичні засади формування комунікативної активності у дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій. Проаналізовано нову редакцію Базового компонента дошкільної освіти, де розвиток мовлення подано як самостійний напрям дошкільної освіти, одну з основних освітніх ліній, що становить підґрунтя для формування мовної і мовленнєвої компетенції дітей на подальших етапах навчання, зокрема в початковій школі, й узгоджується з Державним стандартом початкової освіти. Висвітлено низку інноваційних підходів, методів, технологій, які тією чи іншою мірою стосуються мовленнєвого розвитку дитини (насамперед українського): соціоігровий підхід Є. Є. Шулешка; навчання грамоти за технологіями Є. Є. Шулешка та М. Зайцева; творчий розвиток за методами Л. Б. Фесюкової; комунікативний розвиток за технологією Т. О. Піроженко тощо.

Ключові слова: комунікативна активність, діти молодшого дошкільного віку, інноваційні технології.

Article grounded theoretical base of communicative activity of children of primary school age by means of innovative technologies. The new edition of the Basic component of preschool education is analyzed, where the development of speech is

presented as an independent direction of preschool education, one of the main educational lines, which is the basis for the formation of language and speech competencies of children in later stages, including primary school education. A number of innovative approaches, methods, technologies, which to some extent relate to the speech development of the child (primarily Ukrainian): socio-game approach EE Shuleshko; literacy training according to the technologies of EE Shuleshko and M. Zaitsev; creative development according to the methods of LB Fesyukova; communicative development on technology TO Pirozhenko, etc.

Key words: *communicative activity, children of primary school age, innovative technologies.*

Дошкілля є першою сходинкою, на якій дитина залучається до організованого розвитку, виховання і навчання; сьогодні воно визнане обов'язковою вихідною ланкою неперервної освіти. Перехід дитини з дошкільного навчального закладу до школи є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й з відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей.

Одне із провідних місць у формуванні готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі посідає мовленнєвий розвиток дітей, зокрема чисте і правильне мовлення, багатий словник, уміння вільно спілкуватись з однолітками і дорослими, із знайомими і незнайомими співрозмовниками; виявляти ініціативу у відповідних комунікативних ситуаціях; доречно використовувати етичні норми спілкування.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти розвиток мовлення подано як самостійний напрям дошкільної освіти, одну з основних освітніх ліній, що становить підґрунтя для формування мовної і мовленнєвої компетенцій дітей на подальших етапах навчання, зокрема в початковій школі, й узгоджується з Державним стандартом початкової освіти [1].

Мовленнєва готовність дітей як лінгводидактична проблема досліджувалася вченими у різних напрямках. А. М. Богуш, М. С. Вашуленко, О. П. Усова, О. С. Ушакова вивчали змістовий аспект навчання дітей 6–7 років рідної мови та мовленнєвої підготовки до школи. А. Г. Арушанова, К. Л. Крутій, Н. А. Лопатинська, Н. В. Маковецька, Ф. О. Сохін 87 аналізували формування граматично правильного мовлення. Д. Б. Ельконін, Л. Є. Журова, А. П. Іваненко досліджували виховання звукової культури мовлення та навчання грамоти; І. М. Непомняща, В. С. Савельєва, Є. М. Струніна –

збагачення словника дітей; Л. І. Айдарова, Л. О. Калмикова, А. К. Маркова, Т. О. Пироженко – комунікативний розвиток дитини.

Водночас проблема мовленнєвої готовності дітей 6–7 років до навчання у школі в її цілісному аспекті не була вивчена дослідниками системно. Засвоєння дошкільниками рідної мови передбачає формування практичних мовленнєвих навичок, удосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої діяльності, а також формування усвідомлення мовленнєвої дійсності, що можна назвати «лінгвістичним розвитком дитини».

Існує низка інноваційних підходів, методів, технологій, які тією чи іншою мірою стосуються мовленнєвого розвитку дитини (насамперед українського): соціоігровий підхід Є. Є. Шулешка; навчання грамоти за технологіями Є. Є. Шулешка та М. Зайцева; творчий розвиток за методами Л. Б. Фесюкової; комунікативний розвиток за технологією Т. О. Пироженко тощо.

Загальновизнаною інновацією у сфері мовленнєвого розвитку дитини є методика, методи та прийоми А. М. Богущ та Н. В. Гавриш. Ця методика увібрала в себе та враховує усі новітні підходи та технології, пропонувані на «педагогічному ринку».

Відтак, мета нашого дослідження була визначена у наступному: теоретично обґрунтувати, теоретичні засади формування комунікативної активності у дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій.

У процесі дослідницького пошуку ми проаналізували науковотеоретичні засади мовленнєвої готовності дітей до школи; визначили мовленнєвий розвиток як показник мовленнєвої готовності дитини старшого дошкільного віку до школи; Мовленнєва підготовка дітей до школи – особлива підготовка, що специфікою свого змісту стимулює інтелектуальну, емоційно-вольову, мотиваційну готовність дошкільнят та готовність у сфері спілкування.

Мовленнєва підготовка дошкільників забезпечує людині в подальшому необхідну для її життя і розвитку освіченість, компетентність, кваліфікованість у будь-якій сфері життя і галузі діяльності. Результатом такої підготовки має стати належний рівень мовленнєвого розвитку дитини старшого дошкільного віку, який у сучасній лінгводидактичній науці визначається як мовленнєва готовність дітей до навчання у школі. Вона передбачає достатню адаптацію дітей до умов шкільного навчання, до нових програмових вимог щодо засвоєння норм і правил мови, мовленнєвих дій, необхідних для опанування мовленнєвих умінь.

Специфіка мовленнєвого розвитку старших дошкільників у лінгводидактичній науці розглядається як процес формування у них

мовленнєвої готовності до навчання у школі. Відповідний рівень мовленнєвого розвитку старших дошкільників розуміється як рівень мовленнєвої готовності дітей до школи, що передбачає наявність у них певної суми знань і уявлень про довкілля; достатній лексичний запас, обізнаність із формулами мовленнєвого етикету, образними виразами, 88 прислів'ями, приказками, загадками; оволодіння чистою і правильною звуковимовою, граматичною правильністю мовлення; вміння послідовно, логічно і зв'язно висловлюватись, переказувати тексти, будувати розповідь [1].

За спостереженнями проблемною зоною у мовленнєвій роботі з дошкільниками вже певний час є ознайомлення дітей з художньою літературою: читання та розповідання творів, переказ, декламування, творче розповідання, робота з дитячою ілюстрацією тощо.

Важливо усвідомити, що мовленнєва робота, і в тому числі художньо-мовленнєва діяльність з дітьми є компонентом багатьох видів педагогічної роботи: пізнавальний розвиток, навчання грамоти, художньо-естетичний розвиток, патріотичне виховання, становлення провідної діяльності та інше. Всім знайома низочка діяльностей з образотворчості: роздивилися картину художника – прочитали гарний твір – роздивилися навколо – намалювали гарні пейзажі – вивчили віршика про весну – розіграли казочку про перші весняні квіти.

Тож, видається, не треба окремого заняття двічі на місяць щоб читати казки, вчити вірші, розглядати ілюстрації.

Прогресивною, на думку А. М. Богуш та Н. В. Гавриш, є така позиція у мовленнєвому розвитку дошкільників, за якою пропонується активна «дослідницька» діяльність дитини зі сприйняття літературного твору, момент її співтворчості з автором. «Проживання», прийняття дитиною літературного твору, можливість «грати» з художнім словом надають процесу сприймання більш глибокого змісту, загострюють увагу на мовному матеріалі, примушують замислитися над значенням використаних у тексті слів і виразів, сприяють збагаченню мовлення, формуванню його образної виразності. Тому засобами художньої літератури слід розвивати як лексичну, граматичну, фонетичну компетентність, так і виховувати культуру мовлення дошкільнят, розвивати поетичний слух, прищеплювати любов до художньої літератури як мистецтва слова.

Інноваційним є також використання символічних моделей за мотивами літератури і фольклору для відтворення головної сюжетної лінії твору (за методом Л. Венгера) у мовленнєвій та зображувальній діяльності. Різноманітні види театралізації сприяють розвитку особистісної активності, здібності

утворювати гнучкі, рухливі, варіативні образи, встановлювати зворотній зв'язок усередині естетичного досвіду, творчо синтезувати власний досвід із сприйнятою інформацією. А все це є складовою компетентності дитини.

Отже, у статті обґрунтовано теоретичні засади формування комунікативної активності у дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій. Проаналізовано нову редакцію Базового компонента дошкільної освіти, де розвиток мовлення подано як самостійний напрям дошкільної освіти, одну з основних освітніх ліній, що становить підґрунтя для формування мовної і мовленнєвої компетенцій дітей на подальших етапах навчання, зокрема в початковій школі, й узгоджується з Державним стандартом початкової освіти. Висвітлено низку інноваційних підходів, методів, технологій, які тією чи іншою мірою стосуються мовленнєвого розвитку дитини (насамперед українського): соціоігровий підхід Є. Є. Шулешка; навчання грамоти за технологіями Є. Є. Шулешка та М. Зайцева; творчий розвиток за методами Л. Б. Фесюкової; комунікативний розвиток за технологією Т. О. Піроженко тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). – К., 2012. – 26 с.
2. Дошкільна лінгводидактика / упоряд. А. М. Богущ. – К.: Вища шк., 1999. – Ч. 1, Ч. 2.
3. Богущ А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах / А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Котик. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2002.
4. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації / укладач А. М. Богущ. – К.: МО, 1997.
5. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення: метод. посібник для вихователів / Н. В. Гавриш. – Донецьк: ТОВ «Лебідь», 1999.
6. Піроженко Т. О. Мовленнєве зростання дошкільника / Т. О. Піроженко. – К.: Грайлик, 1999.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>